

Марчук В.П. До питання взаємодії банків з колекторськими компаніями [Текст] / Марчук В.П. // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: зб. тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2010 р.). - Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. - Т.2. - С. 118-119.

В.П. Марчук, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

До питання взаємодії банків з колекторськими компаніями

Збільшення в Україні обсягів кредитування протягом 2005-2008 рр. (збільшення щорічних темпів кредитування склало 61-82 %), призвело до збільшення конкуренції серед банків на ринку кредитування, що змусило їх зменшувати вимоги до платоспроможності позичальників. Велика кількість споживчих кредитів на невеликі суми видавались населенню без застави та довідки про доходи. Тому більше всього неповернень в банках, які займались роздрібним кредитуванням. Але, в до кризовий період 2005-2008 рр., рівень простроченої заборгованості за кредитами знаходився в межах 2 % . Враховуючи те, що більше половини всіх виданих кредитів було надано в іноземній валюті (в 2008 р. їх доля становила 58,4%), різке знецінення національної валюти в кінці 2008 р. призвело до зниження рівня платоспроможності позичальників та збільшення питомої ваги простроченої заборгованості. За даними НБУ, прострочена заборгованість станом на 01.01.2010 р. становила вже 9,4 %, або близько 70 млрд. грн., що в 3,9 рази більше, ніж станом на 01.01.2009 р.

В умовах кризи більшість банків не спроможні самостійно проводити роботу серед всіх неплатоспроможних позичальників і віддають частину прострочених боргів на аутсорсинг. Банки або створюють власні колекторські компанії, або користуються послугами вже існуючих вітчизняних чи іноземних фірм. За різними оцінками, цим бізнесом в Україні займаються від 50 до 200 компаній. За оцінками Асоціації колекторського бізнесу близько 80 % офіційного ринку колекторських послуг контролюють великі компанії – ССГ, Служба виконання зобов'язань, Європейське агентство з повернення боргів, Українська колекторська група, Verdict, «Укрборг». За прогнозами експертів, у найближчий час обсяг колекторського ринку збільшиться, як мінімум на 30 %. Зараз на ринок колекторських послуг України виходять великі іноземні колекторські компанії з Росії, Франції та Німеччини. Досвід Польщі свідчить, що буде відбуватись перерозподіл ринку на користь іноземних компаній та великих і середніх вітчизняних колекторських фірм. Так, зараз у Польщі 95 % ринку колекторських послуг утримують шість-сім великих компаній.

Що стосується законодавчого регулювання діяльності колекторських фірм, то спеціального законодавчого акту в Україні немає. На правовому рівні в даний час діяльність колекторських фірм базується на нормі Цивільного кодексу України, згідно якої кредитор у зобов'язанні може бути

замінений іншою особою внаслідок передавання ним своїх прав іншій особі за правочином (відступленням прав вимоги).

За інформацією Федерації європейських національних колекторських асоціацій (FENCA) для ведення колекторського бізнесу в країнах ЄС необхідно мати спеціальний дозвіл або сертифікат. У деяких країнах передбачені спеціальні іспити для колекторів: вони повинні досконало знати законодавство та довести, що не причетні до шахрайства.

Колекторські компанії працюють з банками за двома схемами. Великі колекторські компанії (такі як Європейське агентство з повернення боргів, «Ультима», CCG, Verdict та інші) викупувають портфелі проблемних кредитів з високим дисконтом (до 90 %), а невеликі компанії працюють з банками на комісійній основі (10-15 % залежно від якості портфеля). Зазвичай банки продають чи віддають у роботу колекторам бланкові кредити з простроченим терміном більше одного року.

Колекторські фірми здебільше діють різними методами. Після закінчення чергового терміну погашення заборгованості працівники колекторських компаній діють спочатку м'якими методами (soft collection): листування, телефонні розмови, SMS повідомлення, повідомлення знайомим, родичам і на роботу про наявність у неплатника невиконаного зобов'язання . Якщо попередній метод не дає бажаного результату, колектори переходять до жорстких методів (hard collection): зустріч з боржником у нього вдома чи на роботі, роз'яснювання йому наслідків несплати кредиту (звернення до правоохоронних органів із заявою про вчинення боржником шахрайства, або про можливість реструктуризації кредиту). Якщо ці заходи також не допомагають юристи колекторської компанії готують судові позови і здійснюють їх супроводження (legal collection). Близько 80% боргів за кредитами колекторам вдається повернути в досудовому порядку, оскільки у більшості випадків і банкам і колекторам не вигідно судитись з позичальниками.

Аутсорсинг дозволяє банкам поліпшити якість кредитного портфелю, але в подальшому це веде до погіршення репутації банку. За інформацією всеукраїнської асоціації антиколекторів та правозахисників «Ваша надія» найбільше всього з колекторськими компаніями співпрацюють наступні банки: Плюс Банк, Приватбанк, Акцент-Банк, Укргазбанк, «Надра», VAB Банк, Банк «Ренесанс Капітал», Дельта Банк, Альфа-Банк, Мегабанк; найменше – Райффайзен Банк Аваль та Ощадбанк .

Ефективність роботи колекторів значно вища ніж у банківських установ. В до кризовий період колекторським компаніям вдавалось стягнути 50-70% боргів. Але зараз ефективність їх роботи зменшилась, оскільки у рази зменшилась платоспроможність населення. Сьогодні вони працюють із результативністю в 10-25 %.

Тому, якщо позичальник потрапив в скрутне фінансове становище з об'єктивних обставин, то взаємовигідним варіантом для банку і позичальника є реструктуризація проблемної заборгованості без участі колекторської компанії. Для врегулювання цього питання розроблена постанова Правління

НБУ від 03.06.2009 р. № 328 «Про заходи щодо забезпечення погашення кредитів». В разі, якщо позичальник не іде на співпрацю з банком, то при виборі колекторської компанії банки повинні дотримуватись розроблених НБУ «Рекомендацій щодо роботи банків з позичальниками – фізичними особами, які мають заборгованість за споживчими кредитами та потрапили в скрутне фінансове становище».